

Var är toaletten? En diskussion om urval, yttrandefrihet och bibliotekets uppgift

Det började med att Mats Myrstener kände sig provocerad av Jenny Lindhs biblioteksspalt i DN, den där hon rekommenderade *American Psycho* till en läsovillig 18-årig dödsmetallare och meddelade den vanligaste frågan hon fick på Plattans bibliotek: **Var är toaletten? I rask följd kom 24 svar på Mats inlägg på bisbloggen och en diskussion utvidgades till en debatt om urval – bl a med den omdiskuterade boken *Världsmästarna* som exempel. Här är citat ur den diskussionen. Fullständig dialogen finns på BiS hemsida www.foreningenbis.com**

Siska: Jag har svårt att se det problematiska med att som bibliotekarie tipsa om *Teratologen* och *Easton Ellis*. Båda författarna är mycket uppskattade, speciellt av unga personer med intresse för det morbida

Erik Edwardsson: När Mats Myrstener om *Teratologen* skriver "vars böcker jag inte skulle sätta i händerna på någon normal människa" tänker jag: "Herregud, med sådana vänner behöver folkbiblioteken inga fiender!" Informations- och läsfrihet är inte bis starkaste sida.

Tobias Willstedt: Erik, det kan ju vara värt att påminna sig om att det här är ett blogginlägg och inte BiS program

Erik: I senaste numret av tidskriften förs ju till exempel åsikten fram att vi inte på folkbiblioteken ska få ta del av rasisters åsikter och argument. Det är en åsikt jag inte delar av (åtminstone) två skäl: 1. Yttrandefriheten är odelbar, den gäller även våra motståndare, 2. För att kunna bemöta våra motståndare måste vi lära känna dem

Tobias: Precis som du skriver så är BiS sina medlemmar – men i den gruppen kan det finnas olika åsikter. Både tidskriften och bloggen är ju forum för debatt öppna för bidrag från medlemmar och andra. Jag vill tänka att det är ganska högt i tak med en grund i vårt program. Jag är inte heller alltid "överens med de åsikter, ställningstaganden eller prioriteringar som föreningen och tidskriften gör" men jag väljer att vara med och påverka föreningen för att jag ställer upp på helheten

Erik: Att vi inte alltid är överens i varje fråga är bra, det är en styrka. Och jag är ju faktiskt överens med nästan allt som förs fram i tidskriften. Kanske tidskriften kan ha informations- och läsfrihet, urval osv som tema till något kommande nummer? Tidigare har ju de svenska folkbiblioteken från högerhåll anklagats för att vara vänstervridna. Nu anklagas Göteborgs stadsbibliotek och "ett skrämmande stort antal bibliotek över hela landet" för att de köpt in boken *Världsmästarna*. Personligen ägnar jag numera min fritid till annat politiskt arbete än bibliotekspolitiskt så detta får vara mitt svar till Ingrid Atlestams artikel i senaste bis: 1. Yttrandefriheten är odelbar, den gäller även våra motståndare, 2. För att kunna bemöta våra motståndare måste vi lära känna dem. 3. På folkbiblioteken ska vi ges möjlighet att ta del av ett stort spektrum av åsikter och värderingar

Mats: Stora förändringar står framför oss, jag tror att folkbiblioteken om 50 år ser helt annorlunda ut än idag. Förmodligen mycket mer kommersiellt målgruppsinriktade, det

är väl tidens tecken när allt bara mäts i pengar och lönsamhet. Kanske bekräftar ändå Jenny Lindhs rapport från upplysningsdisken på Plattan min teori om att biblioteket har en stor uppgift i samhället som (gratis) socialt rum, även om det där ordet gratis sticker i många moderata ögon. Bibliotek Plattan är förmodligen Sveriges mest centralt placerade bibliotek, dit massor med turister och inte minst invandrare kommer. Om dessa bara vill gå på toaletten så OK. Biblioteket var en jättebra mötesplats förr när det låg på andra våningen (då slapp man dessutom alla irriterande toalettbesök). Nu vet jag inte, jag tycker det har blivit sämre, och rörigare

Ingrid Atlestam: Till Erik angående detta med boken *Världsmästarna*. Det finns ingen brist på möjligheter att ta reda på vad "motståndarna" står för och hur de argumenterar, det räcker att se kommentarerna till de flesta artiklar som publiceras på nätet, den bara väller fram denna onyanserade rasistiska kökknemödding. Önskar att det fanns många som orkade argumentera emot, men det känns oftast meningslöst, tyvärr. När något köps in för våra gemensamma pengar till ett folkbibliotek så är det enligt min, och jag tror de flesta besökarnas, uppfattning ett slags godkännande av att det har en viss kvalitet och vederhäftighet, att det är faktamässigt ok och enligt vetenskap och beprövad erfarenhet som det brukar heta.. På något sätt går vi i god för ett kvalitetsurval och att det som köps inte ska innehålla sådant som strider mot lagen som t ex hets mot folkgrupp. Det sägs ju klart ut i även bis program att mediaurvalet ska vara av god kvalitet. Visst, det är ett oerhört svårt begrepp, men intuitivt tror jag de flesta är överens om att en bok som propagerar för rasism på grundval av ett felaktigt faktaunderlag inte bör ingå i mediebeståndet. Informationsfrihet kan aldrig betyda att biblioteket har skyldighet att tillhandahålla vad helst för medieprodukt någon frågar efter. Utbudet måste alltid vara valt utifrån för alla kända urvalsprinciper, som givetvis ständigt kan debatteras och ifrågasättas.

Erik: Jag är inte överens. Jag menar att biblioteken bör eftersträva att man på biblioteken ska kunna ta del av olika politiska uppfattningar och ideologier, såväl klassiska grundtexter som aktuella uttryck, till exempel debattböcker. Som alla vet finns på de flesta bibliotek böcker som inte är faktamässigt ok eller vetenskapligt grundade. Det finns också en hel del skönlitteratur som uttrycker minst sagt tveksamma värderingar. Att som bibliotekarie hänvisa den som vill ta reda på vad rasister står för eller vad de grundar sitt resonemang på till tidningarnas kommentarsfält tycker jag inte känns särskilt tillfredsställande. Jag tycker ditt resonemang liknar

bis #4 2011

det jag av vissa möttes av när jag för bis presenterade min magisteruppsats om filtrering av internet. Du har rätt i att informationsfrihet inte kan betyda att biblioteken ska köpa in allt, inte minst eftersom våra budgetar inte tillåter det. Men jag kan inte låta bli att tycka att läs- och informationsfrihet hos många bibliotekarier verkar vara sorgligt lågt värderade ståndpunkter. Gossip girl köper man inte in för att de är så kommersiella, Världsmästarna köper man inte in för att den är rasistisk. Nästa gång kan det mycket väl drabba vänstern, exempelvis som när moderaterna inte tyckte att Jan Myrdal skulle få föreläsa om naxaliterna på Växjö stadsbibliotek. Du har rätt i att vi måste ha urvalsprinciper och det är viktigt att de är kända och offentliga. Det är nog så att vi diskuterar frågor som dessa alldeles för sällan och det kan vara därför det då och då poppar yrvakna och inte alltid helt genomtänkta debattinlägg på Biblist och andra ställen. Biblioteket jag arbetar på har köpt in Världsmästarna. Jag tycker det var ett korrekt beslut. Det verkligt sorgliga i kommunen där jag bor är inte att den boken efterfrågats på biblioteket utan att SD har röstats in i fullmäktige. Eftersom BiS är en socialistisk förening kan jag också passa på att säga att jag tycker det är dags att vänstern på allvar gör upp med sin självpåtagna rätt att tysta rasister och andra motståndare, till exempel genom att störa deras möten. Jag tror att vi med en stark, relevant och folkligt förankrad vänster inte skulle ha så stora problem med rasisterna.

Ingrid: Håller med dig att man ska ta debatten, inte försöka tysta, inte störa möten eller bara fördöma folk med vissa åsikter. Vad gäller SD, så

ska givetvis biblioteket ha deras partiorgan, vilket jag vet Göteborgs Stadsbibliotek däremot sa nej till, för några år sedan, vet ej hur det är nu. Alla partier som är godkända att ställa upp i allmänna val ska finnas representerade i bibliotekets utbud åtminstone med sitt partiorgan. Men media med felaktiga fakta och tvivelaktig kvalitet, ska biblioteket undvika och istället ta debatten om varför man gör så.

Erik: Håller med dig Ingrid. Men jag förstår inte riktigt skillnaden på att prenumerera på SD-Kuriren och köpa in en bok som Världsmästarna. Jag har tyvärr aldrig läst SD-Kuriren, men misstänker att den innehåller en hel del av just sådant som gör att bibliotek inte vill köpa in Världsmästarna.

Lennart Wettmark: Men i grunden verkar det här meningsutbytet handla om biblioteket är en folkbildningsinstitution eller ej. Man kan (och skall) passivt tillhandahålla en massa material, köpa in allsidigt och täcka in alla relevanta områden, men vad arbetar man aktivt med, t ex sätter i händerna på den som vill ha råd/hjälp, ordnar program, gör litteraturlistor kring? Eller skall bibliotekets roll bara vara att gratis tillhandahålla?

På 70-talet ägnade bisare mycket tid åt att lära sig mer om och lyfta fram ”alternativ” litteratur inom en rad områden. Det var en sorts optimistisk naivitet, som jag önskar att det fanns mer av...

Erik: Biblioteket är en folkbildningsinstitution. Det tycker jag går att kombinera med en lyhörddhet för användarnas önskemål och inköpsförslag. Själv tog jag hjälp av ungdomar när jag byggde upp FANTASTIK-avdelningen (fantasy, science fiction och skräck) på Höganäs Bibliotek. Den sortens ”naiva optimism” du skriver om skulle jag också vilja se mer av, bland annat genom att man på olika sätt arbetar med beståndet. I Norge finns något de kallar Biblioteket tar saka som jag tycker verkar intressant. Om jag fattat saken rätt handlar det om att låta biblioteken bli en arena för debatt. Får vi inköpsförslag på en bok som Världsmästarna är det något att arbeta med, till exempel genom att ordna en utställning eller en debatt. Tyvärr är det väl svårare för oss att göra sådant nu jämfört med 70-talet eftersom de flesta bibliotek är underbemannade.

Ingrid: Vi kan aldrig försvara gratisprincipen om inte biblioteket står för ett urval motiverat i termer av demokrati, folkbildning, mångsidighet och profilerat efter just det lokalsamhälle biblioteket verkar i. Det går inte att motivera en gratis bokhandel, och inte heller en seriös bokhandel tar in vad som helst väl?

Därför verkar också denna senaste trend i stora bibliotekssystem med ”flytande bestånd” och mer eller mindre centraliserade inköp vara helt förödande för uppbyggandet av relevanta bibliotek i segregrade storstäder.

Mats: Och hur blir det med bibliotekarierollen, vår yrkesidentitet, om vi inte ens får välja och köpa in böcker själva? Nu är ju många på Bibliotek Plattan inte bibliotekarier, så det spelar kanske ingen roll? Men visst är det besparingarnas fel. Men jag håller med Ingrid. Som en bok som

Världsmästarna, och den har ju haft föregångare, bl.a. en docent i företagsekonomi som också dribblade med statistik i en bok på eget förlag (den sågades av Sambindningslistan) för att föra fram rasistiska argument. Då måste bibliotekarien våga stå upp och säga som det är: Den håller inte måttet. Det gäller s.k. vänsterlitteratur också förstås. Med skön är det en annan sak, där kan man kanske vara snällare. Men om politikerna från SD plötsligt dyker upp biblioteket och säger att den och den och den boken ska vi OCKSÅ köpa in, vad gör vi då? Vågar bibliotekarien gå till tidningen och nämna saken? Och när näringslivet börjar trycka på och kräva inköp av mer management-litteratur, ska vi vika oss då också Erik? Jag tror inte det håller i längden, hur flata och tillplattade kan vi egentligen bli?

Ingrid: Jo, Erik, SDs partiorgan, liksom motsvarande för andra partier ska biblioteken ha som en del av sitt demokratiska uppdrag och det bör åxå vara klart uppskyltat i biblioteken att detta är de olika partiernas språkrör. Dels därför att det är viktigt att medborgarna på ett enkelt sätt så hittar vad de olika partierna står för och dels därför att det då är helt klart att det är politiska åsikter och opinionsbildning det handlar om. Tyvärr är det många bibliotek som inte ens lever upp till denna miniminivå som demokratisk arena.

